

Geboorte van een Siamese tweeling in de Antwerpse provincie

De Landlopers- en Enclaveroute

Tekst en foto's: Armand Roegiers

Wachten op het 'startschot' in de Kolonie van Wortel

Vanaf 1870

In 1822

stichtte de Nederlandse autoriteit, in de heide boven Merksplas, het "Rijks-weldadigheidscentrum" (ik kort de volledige naam af). Het was de bedoeling om er de behoeftigen, die vooral uit de steden kwamen, een nieuw beroep aan te leren. Deze mensen noemde men "kolonisten". Zo ontstond vanzelf de naam "kolonie". Overigens, het Latijnse "colonus" betekende oorspronkelijk "boer" of "pachter". De Romeinen noemden iemand die aan de ketting lag een "catenarum colonus". Onze kolonisten waren geketend noch opgesloten, maar het project mislukte toch want de stedelingen hadden helemaal geen goesting om in de heide "boer" te leren spelen. Het mislukte verder nog omdat na 1830 de "Kolonie" Belgisch werd en de jonge staat wel andere zorgen aan het hoofd had als deze "weldadigheid",

werd de infrastructuur door de Belgische Justitie opnieuw in gebruik genomen om er bedelaars en landlopers te plaatsen. "Landlopen" (in feite niet kunnen bewijzen dat men iets bezat) was bij wet verboden (!) en men werd hiervoor dan ook "veroordeeld". Voor straf diende men in de Kolonie te gaan werken. Door karweitjes kon men wat geld verdienen en zodoende buiten de kwalificatie "landloper" vallen. Velen konden helaas de last van de (luttele) centen niet dragen en gingen ze vlijtig en snel in nabijgelegen tapperijen verdoen. Waarna de meesten zich weer vrijwillig bij de Rijkswacht gingen aanmelden. Om de nieuwe "veroordeling" te versnellen bestonden er zelfs voorgedrukte formulieren... Zo groeiden de "Kolonien" van Merksplas en Wortel gedurende meer dan een eeuw met werkhuizen, boerderijen, een hospitaal, een school, een kerk...

In 1991

werd door het afschaffen van de "Landloperwet" de basis van dit project aan Justitie onttrokken en de gronden te koop gesteld. De jonge Stichting Kempens Landschap coördineert deze transactie om erover te waken dat het milieu maar ook het unieke van de "Kolonien" behouden blijft. Nergens in Europa vindt men een restant van die aard: een maatschappelijk project dat in zijn originele bedoeling mislukte en nadien 120 jaar min of meer een folkloristisch bestaan leidde. Volledigheidshalve zij vermeld dat inmiddels in de Kolonie van Merksplas door Justitie een echte gevangenis voor ca 700 gedetineerden is gebouwd en in gebruik genomen.

Vanaf 1830

hebben de 'grenstrekkers' geprobeerd om het probleem van Baarle-Hertog en Baarle-Nassau op te lossen. Het stamt uit

de 12de eeuw toen de Hertog van Brabant het gebied rondom Baarle aan Breda (Nassau) schonk maar toch enkele stukken onder eigen controle hield. Hiervoor kon ook bij de Grensovereenkomst van Maastricht (1843) geen oplossing gevonden worden. Tussen grenspaal 214 en 215 (ca 50 km) viel doodgewoon geen grens te trekken. Nederland en België kwamen dan overeen om maar liefst van 5732 percelen de landshorigheid apart vast te leggen. Deze enclaves (*enclavare* = insluiten) die vanuit België gezien "exclaves" zouden moeten heten, zijn een unicum. En de grenspaal met het dubbele nummer (214/215) in Baarle eveneens. De grens loopt er soms dwars door de voordeur!

Het spreekt

Met de 'leunfiets' op de Enclaveroute

vanzelf dat de beide "unica" (Koloniën en Baarle) zich als het ware aanboden om er een fietsroute door te trekken. En vermits de voorwaarden van natuur, rust en achtergrond vervuld zijn, stond de routeplanners niets meer in de weg om in deze Vlaamse uithoek nog twee bewegwijzerde omlopen uit te tekenen, zij het dan dat ze, in tegengestelde richting, voor een 9-tal km aan elkaar vastgeklonken zitten. De TPA en de plaatselijke VVV 's hebben het beste been voorgezet om de routes zo aangenaam mogelijk te maken. Er werd heel wat dolomiet uitgespreid om verbindingen te verwezenlijken en onherbergzame stroken voor de fiets te ontsluiten. Turnhout, Merksplas, Hoogstraten en 6 keer grenswissel vormen de ankerpunten van de circuits. Beide zijn aan te bevelen. Met enige creativiteit kan je één heerlijke grote ronde uitstippelen die onderweg, door middel van de gemarkeerde verkortingen, naar goesting en conditie kan bijgestuurd worden. Wij denken: **doen.**

Overzicht Landlopers

Overzicht Enclave

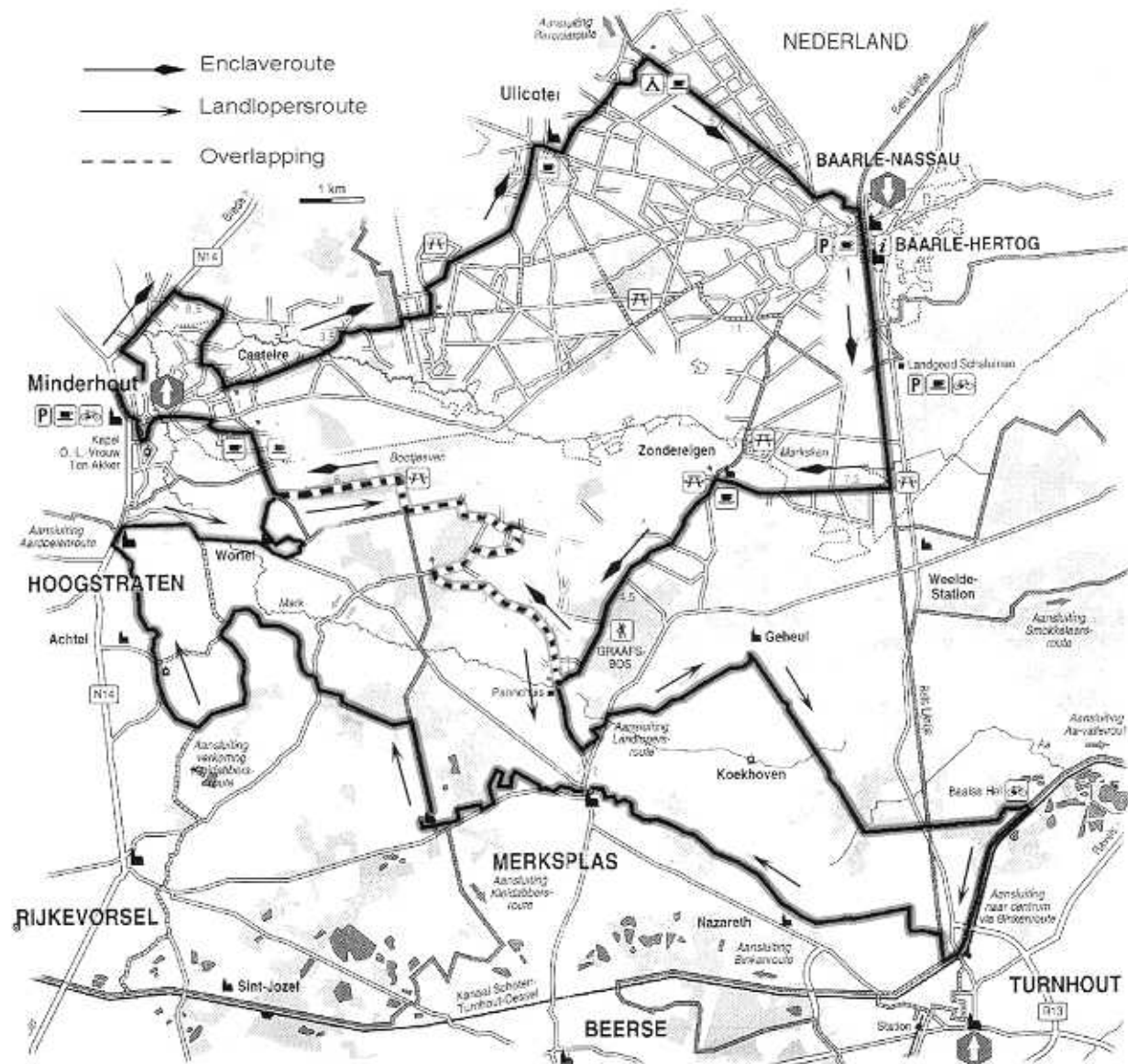
zie kaart op keerzijde

Aantal km: 55
Verkortingen: vier (16, 32, 23, 24 km)
Reliëf: vlak
Veiligheid: voor gevaar word je verwittigd
Bewegwijzering: voorbeeldig
Start: kerk Merksplas of station Turnhout
Logistiek: 10 aangeduide 'pitstops'
Bijzondere Aspecten: goede folder van de hand van Mil Van den Bosch
Openbaar Vervoer: NMBS en De Lijn
Fietsenverhuur: te vragen aan VVV Merksplas 014/63.30.33
Gebruikte Kaart(en): de folder en NGI 1:50.000 nr 2-8
Bijkomende Informatie: Toerisme Noorderkempen 014/ 44. 33. 55
FMK Waardering: doen!

Aantal km: 46
Verkortingen: 26 en 35 km
Reliëf: vlak
Veiligheid: voor gevaar word je verwittigd
Bewegwijzering: voorbeeldig
Start: Minderhout of Baarle
Logistiek: 7 aangeduide 'pitstops'
Bijzondere Aspecten: goede folder van de hand van Filip De Clerck
Openbaar Vervoer: De Lijn
Fietsenverhuur: te vragen aan Toerisme Noorderkempen 014/ 44. 33. 55
Gebruikte Kaart(en): de folder en NGI 1:50.000 nr 2-8
Bijkomende Informatie: Toerisme Noorderkempen 014/ 44. 33. 55
FMK Waardering: doen!

Met enige creativiteit kan je één heerlijke grote ronde uitstippelen die onderweg, door middel van de gemarkeerde verkortingen, naar goesting en conditie kan bijgestuurd worden.

Je zoekt het middelpunt ?
NGI is het middelpunt !

Dankzij detopokaarten
 1:50.000 fiets je
 overal naartoe

Met de speciale fiets-
 mappen ontdek je gans
 Vlaanderen

'n NGI-kaart...
 is méér dan
 haar geld waard !

Info en verkoop:

Nationaal Geografisch Instituut
 Abdij ter Kameren 13, 1050 Brussel
 Tel: 02/629 82 82 - Fax: 02/629 82 83